

174. מיומנה של רופאה ליטאית על יהודי גיטו קובנה

15 באוקטובר [1941]

הודעה בשפה הליטאית:

"אף־כי אנשי התבונה, שהם רובו העצום של העם הליטאי, נמנעים ממגעים עם יהודים, ניתן לקבוע, שהיהודים, היוצאים לעבודה יום־יום מהגיטו והחוזרים אליו, מצליחים לקשור קשרים עם אזרחים ליטאים יחידים. על־כן:
1. נאסר בזה על התושבים הלא־יהודים לקיים יחסים כלשהם עם יהודים, אפילו לא שיחה פשוטה כלשהי בין לא־יהודי ויהודי, אסור למכור, להחליף או לתת במתנה דברי־אוכל וכל סחורה, אסור בכלל לסחור עם יהודים.

2. המשטרה הגרמנית ומשטרת-העוזר הליטאית ציוו להכריח כל מגע בין לא-יהודים ויהודים. מפירי הודעה זו ייענשו חמורות".

אימה להרהר. אלפי אנשים מושפלים, נטולי כל הגנה, גרועים מחיות וכל זה משום היותם בעלי "דם אחר"...

30 באוקטובר

שוב (28.10) הוציאו מהגיטו למוות עשרת אלפים. בחרו זקנים, אמהות על ילדיהן, את הפסולים לעבודה. טרגדיות לרוב: יש והבעל היה בעיר ובשבוו כבר לא מצא לא את אשתו ולא את ארבעת ילדיו! יש שהניחו לאשה ואת הבעל הובילו. עדי-ראייה מספרים: יום לפני-כן פורסם, כי הכול, למעט העובדים בעלי-תעודות, שחולקו לאחרונה למומחים ולמאיסטרים, חייבים להתאסף בשש בבוקר בכיכר הגדולה של הגיטו ולהיערך בשורות. בשורה הראשונה עמדו חברי מועצת הזקנים ומשפחותיהם, מאחוריהם המשטרה היהודית, הלאה מזה הפקידות המינהלית של הגיטו, הבריגדות השונות, בהתאם לסוגי העבודה וכל האחרים. היו מהם שכוונו ימינה — היה זה המוות — והיו שכוונו שמאלה. הכיכר הוקפה במכונות-ירייה ושומרים. בחוץ עמדה קרה. האנשים ניצבו על רגליהם כמשך יום ארוך, רעבים ובידיים ריקות. הפעוטות בכו בזרועות האמהות. איש מהם לא חשד, שגורל מר צפוי להם. חשבו, כי מעבירים אותם לדירות אחרות (בערב שקדם אפילו התוכחו וגם רבו בגלל הדירות). עם שחר נפוצה השמועה, כי בפורט התשיעי (פורט המוות) כרו השבויים בורות עמוקים וכאשר הובילו את האנשים לשם, כבר היה ברור לכלם, כי זהו המוות. פרצו בבכי, יבנו, צווחו. בדרך היו שניסו לברוח, אך נורו למוות. גוויות רבות נשארו בשדות. בפורט הפשיטו את הנידונים ובקבוצות של שלוש-מאות היו מריצים אותם לבורות. ראשונים הושלכו הילדים. הנשים נורו על דופן הבור, אחריהן בא תור הגברים... רבים כוסו בעודם בחיים... כל היורים היו שיכורים. כל זה סיפר לי מכר ששמע מפי חייל גרמני, עדי-ראייה, שכתב לאשתו הקתולית: "אתמול שובנעתי, כי אין אלוהים. אילו היה, לא היה מניח לדברים להתרחש"...

ה' קוטורגיניה, "יומן קובנה (1941 — 1942)", ילקוט מורשת, חוברת יז (תשל"ד), עמ' 48 — 50.
 * המצודה התשיעית — מקום ההריגה של יהודי קובנה.